“Сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән балалар өчен Әлмәт интернат-мәктәбе”
дәүләт бюджет гомуми белем учреждениесе

Педагогик
киңәшмә утырышында каралды
“27”август 2021 ел. №1
Интернат мәктәбе директоры
_______________Н.Н.Мягдеева
Боерык белән кертелде №79-0
“ 1 ” сентябрь 2021 ел

11нче ГОМУМБЕЛЕМБИРҮ сыйныфы өчен
туган (татар) теленнән уку предметы буенча
эш программасы
Атнага **1** сәгать**,** елга **35** сәгать

Төзүчесе:
татар теле һәм әдәбият укытучысы Мөхәммәтҗанова Л.Ф.

Килешенгән:
Директор урынбасары________Л.Р.Мартынова

МБ утырышында каралды, беркетмә№1 “26 ”август 2021 ел
МБ җитәкчесе ___________М.Г.Шәрипова

Әлмәт 2021 ел

Эш программасы статусы

АҢЛАТМА ЯЗУЫ

Эш программасы түбәндәге документларга нигезләнеп төзелде:

1. Россия Федерациясенең “Россия Федерациясендә белем бирү турында”гы Законы (21.12.2012, №273-ФЗ)
2. Россия Федерациясенең “Россия Федерациясе халык телләре турында”гы Законы (25.10.1991, №1807-1, ред.12.03.2014)
3. Россия Федерациясенең Мәгариф министрлыгы боерыгы 5.03.2004 №1089.
4. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "Инвалид балаларны өйдә тәрбияләү һәм укыту тәртибе һәм инвалидларның белем алу мөмкинлеген тәэмин итү буенча социаль ярдәм күрсәтүнең өстәмә чаралары турында" 16.06. 2008 ел, 401 нче карары.
5. Татарстан Республикасының “Мәгариф турында”гы Законы (22.07.2013, № 68-ЗРТ)
6. “Татарстан Республикасының халык телләре турында” Законы (8.07.1992, №1560-XII; ред. 12.06.2014№53-ЗРТ)
7. Авторлык программасы: Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә рус телле балаларга татар телен коммуникатив технология нигезендә укыту программасы(1 — 11 нче сыйныфлар) /Төзүче-авторлар: Р.З. Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева, Казан:2018
8. Әлмәт интернат мәктәбендә дисциплина, предмет, уку курсларының эш программалары раслануы, эшләү тәртибе, структура нигезләмәсе 1.09.21 № 79-О.
9. Татарстан Республикасы Әлмәт-интернат мәктәбенең 2021-2022 нче уку елына программасы.
10. Татарстан Республикасы Әлмәт-интернат мәктәбенең 2021-2022 нче уку елына базислы уку-укыту планы.
11.Татарстан Республикасы Әлмәт-интернат мәктәбенең 2021-2022 нче уку елына эш программасы турында нигезләмә (локальный акт).

Программа нигезенә Россия, Татарстан Мәгариф һәм фән министрлыкларының мәктәпләрдә урта һәм тулы белем алу стандартлары салынды, ТР Мәгариф министрлыгы тарафыннан расланган «Рус телендә сөйләшүче балаларга татар теле һәм әдәбият укыту программалары» (Казан, «Мәгариф», 2003 ел), 10 нчы сыйныф өчен Р.З.Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева тарафыннан эшләнгән (Казан, Мәгариф, 2009), ТР Мәгариф министрлыгы тарафыннан тәкъдим ителгән дәреслеккә нигезләнеп төзелде.

Туган (татар) теленнән эш программасы

Атнага: Туган (татар) теле-1 сәг.Елга-атна-35 сәг.

Эш программасы структурасы.

Татар теленнән эш программасы өч өлештән тора: аңлатма язуыннан, төп бүлекләрне, белем һәм күнекмәләрне үз эченә алган программаның эчтәлегеннән,укучыларның әзерлек дәрәҗәсенә таләпләреннән.

Эш программасының эчтәлеге.

1992 нче елның 8 нче июлендә Татарстан Югары Советы "Татарстан Республикасы халыклары телләре турында "Татарстан Республикасы Законын кабул итте. Бу закон нигезендә татар теле рус теле белән тигез хокуклы дәүләт теле дип игүлан ителде. Татарстанның һәр кешесе ике дәүләт телендә дә аралаша алырга тиеш дип белдерде. Һәр кешенең үз ана телен белүе аның милли горурлыгы санала башлады.

1994 нче елның 20 нче июлндә Югары Совет телләр турындагы Законны гамәлгә кую юлларын ачык билгеләгән махсус программа кабул итте. Ул "Татарстан Республикасы халыкларының телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасы" дип атала. Бу программада татартеленең, татарлар һәм Татарстанда яшәүче башка халыклар арасында аралашу чарасы булуын тәэмин итү максатында төрле чаралар билгеләнде.

Әлеге чаралар тулысынча үтәүне тәэмин итү эшен башкару өчен, шул ук елның август башында Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән Татастан Республикасы Министрлар Кабинеты каршында "Татарстан Республикасы халыклары телләре турындагы" Татарстан Республикасы Законынтормышка ашыру комитеты төзелде. Әйтергә кирәк, татартелен дәүләт теле буларак гамәлгә кую ягыннан мондый Законның кабул ителүе, Дәүләт программасын һәм Дәүләт комитетын төзү Татарстаның бәйсез дәүләт буларак үсә баруын күрсәтүче бер иҗтимагый дәлил булды.

Телләр турындагы Законны тормышка ашыру максатында, татар телен мәктәптә укыту бер-берсеннән нык аерылып торган ике юнәлешалды: татар телен ана теле һәм чит тел буларак укыту. Бу ике юнәлешнең үзләренә генә хас максатлары һәм укыту алымнары бар.

Татарча сөйләшә белә торган балаларга татар теле ана теле буларак укытыла. Бу үзе өч баскычтан тора: башлангыч мәктәптә, 5-9, 10-11 нче сыйныфларда укыту.

Эш программасының статусы:

Эш программасы рус мәктәпләрендә татар теленнән гомуми белем бирүнең дәүләт стандартына, 2010 нчы елгы рус телендә сөйләшүче балаларга башлангыч сыйныфларда татар теле укыту программасына нигезләнеп төзелде.

Эш программасының структурасы:

Татар теленнән эш программасы өч өлештән тора: аңлатма язуыннан, төп бүлекләреннән, белем һәм күнекмәләрне үз эченә алган программасының эчтәлегеннән, укучыларның әзерлек дәрәҗәсеннә таләпләреннән.

Атнага: Татар теле-1 сәг.Елга-атна-35 сәг.

Рус мәктәбендә чит тел буларак татар теле укытуның төп бурычлары түбәндәгеләр:

1. Татар теленең барлык тармаклары буенча эзлекле рәвештә фәнни белем бирү.

2. Сөйләм эшчәнлеге төрләре буенча ныклы күнекмәләр булдыру. Татар телендә матур һәм дөрес аралашырга өйрәтү.

3. Телдән һәм язма сөйләм осталыгы һәм күнекмәләрен камилләштерү, татар теле мөмкинлекләреннән тулысынча файдалана белергә өйрәтү.

4. Татар телен башка фәннәр буенча белем алу чарасы буларак кулланырга өйрәтү күнекмәләре булдыру.

5. Укучыларның логик фикеләү сәләтләрен үстерү.

6. Дәреслек, өстәмә һәм белешмә әдәбият белән эш итү, уку, язу күнекмәләрен камилләштерү.

Рус мәктәпләрендә укучы балаларының рус телендә аралашуларын һәм фәннәрнең рус телендә үзләштерелүен истә тотып, темаларны үткәндә, грамматик категорияләрне аңлатканда, татар теленә хас күренешләрне рус теле белән янәшә куеп (сопостовительная грамматика) аңлату нәтиҗәле.

Укучыларның гомуми грамоталылыгын тикшерү һәм үстерү өчен төрле характердагы диктантлар, шулай ук сүзлек байлыгын арттыру, бәйләнешле сөйләм үстерү, логик фикерләү дәрәҗәсен камилләштерү максатыннан сочинение һәм изложениеләр яздырыла.

Эш программасы тел белеме тармаклары арасында системалылык һәм эзлеклелек, фәннилек, аңлаешлылык принципларын истә тотып төзелде.

ПРОГРАММАНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ

№	Тема	Сәгать саны	
1	Белем һәм тормыш	6	Исем.Исемнең килеш б\н,тартым б\н төрләнеше.Исемнәр ясалышы.
2	Рухи байлык- иң зур матурлык	3	Сыйфат фиг.Исем фиг.Җөмлә кисәкләре.
3	Зарарлы гадәтләрдән сакланыгыз!	3	Инфинитив.Исем фиг.-нең килеш б\н төрләнеше.Теләк белдерү формалары.
4	Дустың булмаса-эзлә, булса-сакла!	7	Төзелеш ягыннан төрләре.Бәйлек һәм бәйлек сүзләр.Предикатив сүзләр.
5.	Саф хисләр-беренче хисләр.	7	Хәл фиг.Җөмлә төрләре.Тезмә кушма җөмлә.Иярчен җөмлә төрләре.Иярчен хәл җөмләләр.Аналитик һәм синтетик иярчен җөмләләр.
6.	Беркем дә, бернәрсә дә онытылмый.	5	Фонетика.Әйтү максаты ягыннан җөмлә төрләре.Антоним,синоним һәм омоним сүзләр.Җөмләдә сүзләр тәртибе.
7.	Кабатлау дәресләре	4	Тезмә һәм иярченле кушма җөмләләр.Морфология һәм синтаксис.

11 НЧЕ СЫЙНЫФ РУС ТӨРКЕМЕ ӨЧЕН ДӘҮЛӘТ СТАНДАРТЫНА КАРАЛГАН ТЕЛДӘН ҺӘМ ЯЗМАЧА АРАЛАШУ ТЕМАЛАРЫ

№	**Телдән һәм язмача аралашу темалары**	**11 сыйныф**
1	Югары белем һәм Татарстанның уку йортлары	“ Белем һәм тормыш” 1 чирек
2	Яшьләр тормышы (дуслык, мәхәббәт, үзара аралашу)	“ Дустың булмаса-эзлә,тапсаң- сакла. 2 чирек
3	Чит илләрдәге татарлар	“ Белем һәм тормыш” 1 чирек
4	Татар халкы тарихыннан	“ Белем һәм тормыш” 1 чирек
5	Театр сәнгате	“ Иң зур байлык- күңел матурлыгы” 1 чирек
6	Спорт һәм сәламәтлек	“ Зарарлы гадәтләрдән сакланыгыз!” 2 чирек
7	Вакытлы матбугат	“ Беренче хисләр “ 4 чирек
8	Массакүләм мәгълүмат чаралары (радио һәм телевидение)	“ Беренче хисләр “ 4 чирек

КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИК ПЛАН 11 СЫЙНЫФ..

Дәрес тәртибе	Дәрес темасы	План	Факт	Дәрес тибы	Уку эшчәнлеге төрләре	Материал үзләштерүнең план-лаштырылган нәтиҗәләре	Үтәлү вакыты		
							план	факт	
Белем һәм тормыш - 6									
1	Существительное. Окончания принадлежности, падежей у сущиствительных. Исем. Исемнең килеш , тартым белән төрләнеше кабатлау.			Г Г К	Таблица белән эшләүне камилләштерүне дәвам итү	Ләззәтле,илһам,аң,таң, ял,киңәш сүзләрен сөйләмгә кертү исемнең килешләрен аңлап куллану Саңгырау тартыкка тәмамланган исемнәрнең тартым белән төрләнеше Исемнәрнең тартым белән төрләнешен истә калдыру,куллану			
2	Существительное. Словообразующие окончания у существительных. Исем.Исем ясагыч кушымчалар.			Г Г К	Татар текстларын русчага тәрҗемә итү	Галим, бастырган,аңлатмалы сүзлек. Ясалышлары буенча исемнәрнең төрләрен дөрес аңлап куллана белү			

3	Повторение пройденного в 10 классе. 10 нчы сыйныфта үткәннәрне кабатлау			Л Г К К	Алган белемнәрне практикада куллану	Исемнәрнең тартым, килеш белән төрләнешен тикшерү			
4	Числительные. Разделы числительных. Сан.Сан төркемчәләре			Л Г К К	Монологик сөйләмне дөрес оештыру	Сан төркемчәләрен сөйләмдә куллана белү			
5	Образование числительных. Саннарның ясалышы			Г К К	Дәреслектәге кагыйдәне мөстәкыйль үзләштерү	Дөньякүләм,әгъзахалыкара,җитәкче,казаныш,мавыга, бәхәсләшәләр,тәмамланган,тикшерүче,фәнни сүзләре. Лексиканы үзләштерүне тикшерү. Сан төркемчәләрен сөйләмдә куллана белү			
6	Повторение раздела «Знание и жизнь» “Белем һәм тормыш” бүлеген кабатлау.			Л Г К К	Дөрес язу күнекмәләренең булдырылуын күзәтү	Лексиканы үзләштерүне тикшерү			
Рухи байлык- иң зур матурлык - 3									

7	Причастие. Сыйфат фигыль			Л Г К К	Монологик сөйләмне дөрес оештыру	Сыйфат фигыльнең морфологик билгеләре,заман кушымчалары Сыйфат фигыльнең заман формаларын дөрес куллану сыйфат фигыльнең төрле заманының рус теленә ничек тәрҗемә ителгәнен аңлау			
8	Члены предложения. Җөмлә кисәкләре.			Л Г К К	Дөрес язу күнекмәләренең булдырылуын күзәтү	Җөмлә кисәкләре ягыннан үзлектән тикшерү оештыру			
9	Имя действия. Исем фигыль			Г К Ф	Дәреслектәге кагыйдәләргә мисаллар өстәү	Исем фигыльнең морфологик билгеләре. Исем фигыльнең төрләнешен сөйләмдә (хикәядә) куллану			
Зарарлы гадәтләрдән сакланыгыз! - 3									
10	Инфинитив. Инфинитив.			Л Г К Ф	таблица белән эшләүне күзәтү	Файдалы,зарарлы Инфинитивның ясалышын аңлау,дөрес куллану			

11	Склонение глагола имя действия по падежам. Исем фигыльнең килеш белән төрләнеше			Л Г К К	Үз эшеңне бәяләү белү	Исем фигыльнең килеш белән төрләндерү. Исем фигыльнең төрләнешен сөйләмдә (хикәядә) куллану			
12	Формы глагола выражения желания. Теләк белдерү формалары			Г К Ф	Группада эшләүне тәэмин итү	Татарча теләк белдерүне кертү. Үз теләгеңне белдерә белүне камилләштерү Тезмә фигыльләрне җөмлә төзүдә дөрес куллану			
Дустың булмаса-эзлә, булса-сакла! - 7									
13	Глаголы по словообразованию. Словарный диктант. Төзелеш ягыннан фигыльләр Сүзлек диктанты			Г К К	Грамматик кагыйдәләрне дөрес куллану	Төзелеш ягыннан фигыльләрне төркемләү. Җөмләләрне дөрес итеп төзи алуларына ирешү.			
14	Части речи. Сүз төркемнәре			Л Г К К	Дөрес язу күнекмәләренең булдырылуын күзәтү	Лексиканы,грамматиканы үзләштерүне тикшерү. Җөмләләрне дөрес итеп төзи алуларына ирешү. Конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү			

15	Послелоги и послеложные слова. Бәйлек һәм бәйлек сүзләр.			ЛГКФ	Китап белән мөстәкыйль эшләүне күзәтү	Бәйлек һәм бәйлек сүзләр истә калдыру өчен шартлар тудыру , куллану			
16	Бәйлек һәм бәйлек сүзләр гомумилә штереп кабатлау. Предикатив сүзләр			ЛГКК	Төрле кагыйдәләрне практикада куллану	Җөмлә төзегәндә теркәгеч, кисәкчәләрне дөрес куллану.			
17	Составные глаголы. Тезмә фигыльләр			Л Г К К	Таблица белән эш	Гомер кичерә,ахирәт дус,кыр, басу. Тәкъдим ителгән текстның эчтәлегенә нигезләнеп, аны үзгәртеп яки дәвам итеп яза белү.			
18	Записи характеристики. Характеристика язу.			Л Г К К	Эш кәгазьләре буенча эш	Дөрес язарга өйрәнү прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), дөрес яза белү			
19				Л Г	Иптәшең нең эшен анализларга өйрәтү	Тәмамланмаган үткән заман билгеләре, кулланыш үзенчәлекләре.Хыял,үрмәли,күләгә, ант итәм,хаклы,исе китә, тал чыбыгы,чабата,булдыксыз,			

	Незаконченное прошедшее время глагола изъявительного наклонения. Тәмамланмаган үткән заман хикәя фигыль.			К К		карак,һәлакәт.			
Саф хисләр-беренче хисләр. - 7									
20	Деепричастие. Хәл фигыль			Л Г К К	Дөрес язу һәм тасфирлау күнекмәләренең булдырылуын күзәтү	Хәл фигыль грамматик категорияләре,заманнары, дөрес куллану			
21	Виды предложений. Җөмлә төрләре			Г К К	Сөйләмдә тезмә фигыльләрне куллану	Кушма җөмләләрнең кагыйдәләрен истә калдырып дөрес итеп җөмләләр төзүгә ирешү			
22	Образец письма. Хат язу			Л Г К	Индив.эшләүне оештыру	Иптәшеңә хат язу, эпистоляр жанр текстларын (шәхси һәм рәсми хатлар, котлаулар һ.б) дөрес яза белү			
23				Г	Анализ ясау	Бәйләүче чараларын дөрес куллану.			

	Сложносочиненное предложение. Тезмә кушма җөмлә			К К		Конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү			
24	Виды сложноподчиненных предложений. Словарный диктант. Иярчен җөмлә төрләре. Сүзлек диктанты.			Л Г К К	Дөрес язу күнекмәләренең булдырылуын күзәтү	Иярчен хәл җөмләләрне төркемләү. Иярченле кушма җөмләләрнең сөйләмдә актив кулланыла торган төрләреннән файдалана алу			
25	«Здоровье –большое богатство». "Сәламәтлек-зур байлык"			Г К Ф	Китап белән мөстәкыйль эшләүне күзәтү	Конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү.			
26	Аналитические и синтетические сложноподчиненниые предложелия. Аналитик һәм синтетик иярчен җөмләләр.			Л Г К К	Алган белемнәрне практикада куллану	Аналитик һәм синтетик иярчен җөмләләрне аера белү.Проблемага карата фикерне язмача җиткерә белү			
Беркем дә, бернәрсә дә онытылмый. - 5									

27	Фонетика. Фонетика.			Г К Ф	Чишелеш юлларын эзләү	Әсирлек,кайгы,куркыныч,үкенечле,читлек, байтак			
28	Типы предложений цели произношения. Әйтелү максаты ягыннан җөмлә төрләре.			Г К Ф	Сан төркемчәләренең ясалышын һәм кулланылыш үзенчәлекләрен күзәтү	Һәлак булды,олыла, тоткын,зурла, Кушма җөмләләргә анализ			
29	Слова антонимы, синонимы, омонимы. Антоним, синоним, омоним сүзләр.			Л КФ	Монологик сөйләмдә иярчен җөмләләрне куллана белү	Калкулык,шуыша,хәл җыйды,явыз,сирәк,тетрәү,чокыр			
30	Самостоятельная работа. «Порядок слов в предложениии» Мөстәкыйль эш. “Җөмләдә сүзләр тәртибе”			Г К Ф	Синонимик рәт ясауны булдыру, антоним табу	Һөҗүм, тирән, чокыр, явыз, сакчы, шуыша,курку,кан,җиңү,ату дигән лексиканы үзләштерү Кушма җөмлә төрләрен дөрес кулланып, тәрҗемә итүгә ирешү.			
31	Словообразующие окончания. Сүз ясагыч кушымчалар.			Л К ф	Китап белән мөстәкыйль эшләүне күзәтү	Сыйфат ясагыч кушымчаларны дөрес куллану			

					Кабатлау дәресләре - 4				
32	Морфология и синтаксис» “Морфология һәм синтаксис”			Л Г К К	Мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен булдыру	Язма сөйләмдә тыныш билгеләрен дөрес куя белү.			
33	Обобщение морфология и синтасис. Морфология һәм синтаксис. ”Йомгаклау.			Л Г К К	Алган белемнәрне практикада куллану	Татар җөмләсендә сөйләм яңалыгының хәбәр алдында урнашуын белү. (*безгә* ***кунаклар*** *килә. Кунаклар безгә* ***бүген*** *килә. Кунаклар бүген* ***безг***			
34	Повторение грамматики. Грамматиканы кабатлау.								
35	Повторение пройденного. Үткәннәрне кабатлау.								

СӨЙЛӘМ ЭШЧӘНЛЕГЕ ТӨРЛӘРЕНӘ ӨЙРӘТҮГӘ ТАЛӘПЛӘР

ДИАЛОГИК СӨЙЛӘМ

Лексик тема буенча сөйләшү Тиешле сорау яки җавап репликаларын өстәп, диалог төзү;

Укылган яки тыңланган текстның төп эчтәлеге буенча сораулар куя һәм җавап бирә белү.

МОНОЛОГИК СӨЙЛӘМ

Укытучы тәкъдим иткән тема буенча хикәя төзеп сөйләү Хикәянең ахырын уйлап бетерү;

Диалогик сөйләмне монологка әйләндерү.Укылган яки тыңланган текстның төп эчтәлеген сөйләп бирү. . Әдәби әсәрнең эчтәлеген сөйләп аңлату;

әсәрнең төрен һәм жанрын билгеләү;

автор позициясен ачыклау.Аралашу барышында коммуникатив максатка ирешү һәм үз фикерләрен эзлекле итеп белдерү; тормыштагы вакыйгалар, күренешләр турында хәбәр итү һәм фикер йөртү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеген мөмкин кадәр эзлекле һәм аңлаешлы итеп сөйләү.

УКУ

әдәби бәйләнеш таләпләрен саклаган хәлдә өйрәнелгән әсәрләрне (яки өзекләрне) сәнгатьле итеп уку;

әдәби әсәргә дәлилле рәвештә үз мөнәсәбәтен белдерү;

рус һәм татар телендәге әсәрләрнең уртак һәм милли үзенчәлекләрен билгеләү, әхлакый кыйммәтләрне чагыштырып бәяләү;

татар һәм рус телендәге әсәрләргә телдән һәм язмача фикерен белдерү, аларга бәя бирү;

татар әдәби теленең нормаларына нигезләнеп, кирәкле темага телдән һәм язмача бәйләнешле текст төзү;

диалогта яисә бәхәстә катнашып, үз фикерен исбатлый белү.

ЯЗУ

Актив үзләштерелгән сүзләрне яттан яза белү;

лексик тема буенча хикәя язу;укылган яки тыңланган текстның эчтәлеге буенча сорауларга язмача җавап бирү.

Бәйләнешле текстларны рус теленнән татарчага язмача тәрҗемә итү; тәкъдим ителгән тема буенча чыгыш ясау өчен тезислар язу; аралашу ситуацияләрендә сөйләм үрнәкләреннән һәм гыйбарәләреннән файдалану.

Укучыларның белем һәм күнекмәләрен бәяләү критерийлары

№	Эш төрләре	“5”ле	“4”ле	“3 ле	“2”ле
1	Тыңланган текстның эчтәлеге буенча сорауларга язмача җавап бирү.	Эчтәлекне тулаем аңлап, барлык сорауларга язмача дөрес җавап бирелгән, 1 орфографик хатасы яки эчтәлеккә бәйле 1 хатасы бар.	Эчтәлекне аңлап, сорауларга дөрес җавап бирелгән, әмма 2-3 орфографик, 3 пунктуацион яки эчтәлеккә бәйле 2-3 хатасы бар.	Эчтәлекне өлешчә генә аңлап, сорауларга төгәл җавап бирелмәгән, 5 орфографик, 5 пунктуацион яки эчтәлеккә бәйле 4-5 хатасы бар.	Сорауларга бирелгән җавапларның яртысы дөрес түгел, 6 орфографик, 6 пунктуацион яки эчтәлеккә бәйле 5 тән артык хатасы бар.
2	Диалогик сөйләм	Укучы бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча әңгәмә кора ала, әйтелеше һәм грамматик төзелеше ягыннан дөрес, эчтәлеге ягыннан эзлекле һәм тулы диалогик сөйләм төзи.	Укучы бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча әңгәмә кора ала, әмма репликаларның әйтелешендә һәм аерым сүзләрнең грамматик формаларында 2-3 хата җибәреп, эчтәлеге ягыннан эзлекле диалогик сөйләм төзи.	Укучы өстәмә сораулар ярдәмендә генә әңгәмә кора ала, репликаларның әйтелешендә һәм сүзләрнең грамматик формаларында 4-6 хата җибәреп, эчтәлеген бозып, диалогик сөйләм төзи.	Укучы бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча диалог төзи алмый.
3	Монологик сөйләм	Укучы өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча әйтелеше, грамматик төзелеше ягыннан дөрес һәм эчтәлеге ягыннан тулы, эзлекле монологик сөйләм төзи.	Укучы өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча эзлекле сөләм төзи, әмма аерым сүзләрнең әйтелешендә, грамматик формаларында яки җөмлә төзелешендә 2-3 хатасы бар.	Укучы өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча эзлекле сөйләм төземи, сүзләрнең әйтелешендә, җөмлә төзелешендә 4-7 хата ясый.	Укучы өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән темага монолог төзи алмый.
4	Уку	Укучы тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген тулаем аңлап, авазларны һәм	Укучы тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген аңлап, сәнгатьле һәм аңлаешлы итеп,	Укучы тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген өлешчә аңлап, 4-6 тупас орфоэпик	Укучы тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген бөтенләй аңламыйча,

		сүзләрне дөрес әйтеп, басымны дөрес куеп, сәнгатьле һәм аңлаешлы итеп тиешле тизлектә укый.	әмма 2-3 орфоэпик хата җибәреп (авазларның әйтелешен бозып, басымны дөрес куймыйча, синтагмаларның бүленешендә ялгышып) укый.	хата җибәреп укый, уку тизлеге акрын.	орфоэпик кагыйдәләрне бозып, 7 дән артык әйтелеш хатасы җибәреп һәм уку тизлегенә куелган таләпләрне сакламыйча укый.
5	Сүзлек диктанты	Эш пөхтә, төгәл һәм орфографик хаталарсыз язылган.	Эш пөхтә, төгәл язылган, әмма 1-3 төзәтүе яки 1-2 орфографик хатасы бар.	Эш пөхтә һәм төгәл язылмаган, 4-5 төзәтүе яки 3-5 орфографик хатасы бар.	Эш пөхтә һәм төгәл язылмаган, 6 яки аннан артыграк хатасы бар.

Язма эшләрнең күләме:

Сүзлек диктанты – 28-33 сүз

Рус телендә сөйләшүче балаларның татар теленнән белем һәм күнекмәләрен тикшерү төрләре.

10 нчы сыйныф

№	Эш төрләре	Сыйныф
		10
1.	Тыңлап аңлау	1,5-2,0 минут
2.	Диалогик сөйләм	11-12 реплика

3.	Монологик сөйләм	10-12 фраза	
4.	Һәр тема буенча ара-лаша белү күнекмә-ләрен ситуатив күне-гүләр аша тикшерү	5	
5.	Уку	95-100 сүз	
6.	Язу:		
	сүзлек диктанты	25-27 сүз	
	сочинение	12-15 җөмлә	

МӘГЪЛҮМАТ һӘМ БЕЛЕМ БИРҮ ЧЫГАНАКЛАРЫ

УМК	Укытучы өчен методик әдәбият	Укучылар өчен әдәбият
- Программа“Рус телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә татар телен һәм әдәбиятын укыту программасы” (рус телендә сөйләшүче балалар өчен): 1-11 сыйныфлар / Төз.-авт.: К.С. Фәтхуллова, Ф.Х. Җәүһәрова. – Казан: Мәгариф, 2010. 3.Дәреслек: Хәйдәрова Р.З. Татар теле Рус телендә урта гомуми белем бирүче мәкт. 10 нчы с-фы өчен д-лек 2009 ел(рус телендә сөйләшүче балалар өчен)/Р.З.Хәйдәрова, Диктантлар җыентыгы (төрле авторлар)	1. Вәлиева Ф.С., Саттаров Г.Ф. 2. Зәкиев М.З. Татар синтаксисы. К.: “Мәгариф” нәшрияты, 2005. 3. Хисамова Ф.М. Татар теле морфологиясе. К.: “Мәгариф” нәшрияты, 2006. 4. Галлямов Ф.Г. Татар теле дәресләрендә синтаксик һәм пунктуацион анализ. Алабуга, 1996. 5. Гыймадиева Н., Нуруллина Р.Татар теленнән кагыйдәләр җыентыгы. К.: “Мәгариф”, 2007.	1. Лингвистик анализ үрнәкләре. 2. Татар телендә тыныш билгеләре. 3.Ф.Г.Сәяпова, Ф.С.Кәримова «Гади һәм кушма җөмлә синтаксисыннан таблицалар» Яр Чаллы, ӨПББИ,1999

- Изложениеләр җыентыгы (төрле авторлар) - Н.В. Максимов.Татар теленнән тестлар	6. Максимов В.Н. Урта мәктәптә татар теле укыту. Фонетика. Морфология.К.: “Мәгариф” н-ты, 2004. 7. Татар теленнән күнегүләр һәм тестлар.-Казан: Яңалиф, 2006 8. Эш кәгазьләре үрнәкләре/З.В.Валиев.-Казан: Татар китап нәшрияты, 1999 9.Татар теле: Кагыйдәләр, күнегүләр:Урта гомуми белем бирү мәкт. өчен/Ф.Ф.Харисов, Ч.М.Харисова.-Казан: Мәгариф, 2007 10 Татар теленнән тестлар: Уку-укыту ярдәмлеге/Н.В.Максимов.-Казан: Мәгариф, 2008 11. Урта мәктәптә татар теле укыту: Фонетика. Морфология: Укытучылар өчен методик кулланма/ Н.В Максимов.-Казан: Мәгариф, 2004 12.Татар теле һәм әдәбияты укытуда яңа технологияләр / төзүчеләр Р.З.Хәйдәрова, Г.М.Әхмәтҗанова. – Яр Чаллы, 2011	4.Н.В. Максимов.Татар теленнән тестлар **Электрон күрсәтмә:** 1. www.mon.tatar.ru. 2.www.rus.test.ru

Эш программасына төзәтмәләр кертү бите

Класс	Дәрес темасы	План буенча үткәрү вакыты	Төзәтмәләр кертүнең сәбәбе	Төзәтмәләр кертү чаралары	Фактта үткәрү вакыты